



Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

20 februarie 2018 *

„Recurs – Protecția consumatorilor – Servicii de jocuri de noroc online – Protecția consumatorilor și a jucătorilor și împiedicarea accesului minorilor la aceste jocuri – Recomandarea 2014/478/UE a Comisiei – Act al Uniunii neobligatoriu din punct de vedere juridic – Articolul 263 TFUE”

În cauza C-16/16 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 6 ianuarie 2016,

Regatul Belgiei, reprezentat de L. Van den Broeck, de M. Jacobs și de J. Van Holm, în calitate de agenți, asistați de P. Vlaemminck, de B. Van Vooren, de R. Verbeke și de J. Auwerx, advocaten,

recurent,

cealaltă parte din procedură fiind

Comisia Europeană, reprezentată de F. Wilman și de H. Tserepa-Lacombe, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta și domnii J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský și E. Levits, președinți de cameră, domnii E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev, doamna C. Toader (raportor) și domnii C. Lycourgos și M. Vilaras, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 iunie 2017,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 decembrie 2017,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Regatul Belgiei solicită anularea Ordonanței Tribunalului Uniunii Europene din 27 octombrie 2015, Belgia/Comisia (T-721/14, denumită în continuare „ordonanța atacată”, EU:T:2015:829), prin care acesta din urmă a respins ca inadmisibilă acțiunea sa având ca obiect anularea Recomandării 2014/478/UE a Comisiei din 14 iulie 2014 privind principiile pentru protecția consumatorilor și a utilizatorilor de servicii de jocuri de noroc online și pentru împiedicarea accesului minorilor la jocurile de noroc online (JO 2014, L 214, p. 38, denumită în continuare „recomandarea în litigiu”).

Cadrul juridic

- 2 Articolul 263 primul paragraf TFUE prevede:

„Curtea de Justiție a Uniunii Europene controlează legalitatea actelor legislative, a actelor Consiliului [Uniunii Europene], ale Comisiei [Europene] și ale Băncii Centrale Europene, altele decât recomandările și avizele, și a actelor Parlamentului European și ale Consiliului European menite să producă efecte juridice față de terți. Aceasta controlează, de asemenea, legalitatea actelor organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii destinate să producă efecte juridice față de terți.”

- 3 În secțiunea intitulată „Actele juridice ale Uniunii”, articolul 288 TFUE prevede:

„Pentru exercitarea competențelor Uniunii, instituțiile adoptă regulamente, directive, decizii, recomandări și avize.

Regulamentul are aplicabilitate generală. Acesta este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în fiecare stat membru.

Directiva este obligatorie pentru fiecare stat membru destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele.

Decizia este obligatorie în toate elementele sale. În cazul în care se indică destinatarii, decizia este obligatorie numai pentru aceștia.

Recomandările și avizele nu sunt obligatorii.”

- 4 Articolul 1 din Regulamentul nr. 1 al Consiliului din 15 aprilie 1958 de stabilire a regimului lingvistic al Comunității Economice Europene (JO 1958, 17, p. 385), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) nr. 517/2013 al Consiliului din 13 mai 2013 (JO 2013, L 158, p. 1), prevede:

„Limbile oficiale și de lucru ale instituțiilor Uniunii sunt bulgara, ceha, croata, daneza, engleza, estona, finlandeza, franceza, germana, greaca, irlandeza, italiana, letona, lituaniana, maghiara, malteza, neerlandeza, polona, portugheza, româna, slovacă, slovena, spaniola și suedeză.”

Istoricul litigiului

- 5 La 14 iulie 2014, Comisia Europeană a adoptat, în temeiul articolului 292 TFUE, recomandarea în litigiu.
- 6 Reiese din considerentul (9) al respectivei recomandări că scopul acesteia este „protejarea sănătății consumatorilor și a jucătorilor și, prin urmare, reducerea la minimum a eventualelor prejudicii economice care ar putea rezulta în urma practicării compulsive sau excesive de jocuri de noroc”.

7 Punctul I din recomandarea menționată, intitulat „Scopul”, are următorul cuprins:

„1. Statelor membre li se recomandă să atingă un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, a jucătorilor și a minorilor prin adoptarea unor principii privind serviciile de jocuri de noroc online și comunicările comerciale responsabile cu privire la aceste servicii, pentru a proteja sănătatea cetățenilor și, de asemenea, pentru a reduce la minimum eventualele prejudicii economice care ar putea rezulta în urma practicării compulsive sau excesive de jocuri de noroc.

2. Prezentă recomandare nu aduce atingere drepturilor statelor membre de a reglementa serviciile de jocuri de noroc.”

8 Punctele III-X din aceeași recomandare privesc „Cerințe[le] privind informațiile”, „Minorii”, „Înregistrarea și contul jucătorului”, „Activitatea jucătorului și asistența acordată acestuia”, „Întreruperea jocului și autoexcluderea”, „Comunicarea comercială”, „Sponsorizare[a]” și, respectiv, „Educație[a] și sensibilizare[a]”.

Procedura în fața Tribunalului și ordonanța atacată

9 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 13 octombrie 2014, Regatul Belgiei a formulat o acțiune având ca obiect anularea recomandării în litigiu.

10 Prin act separat depus la grefa Tribunalului la 19 decembrie 2014, Comisia a invocat o excepție de inadmisibilitate în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991. Regatul Belgiei a depus observații cu privire la această excepție la 20 februarie 2015.

11 Comisia a invocat inadmisibilitatea acțiunii introduse la Tribunal pentru motivul că recomandarea în litigiu nu constituie un act supus căilor de atac potrivit articolului 263 TFUE. În esență, aceasta a apreciat că, raportat atât la forma sa, cât și la conținutul său, recomandarea în litigiu este o „veritabilă” recomandare în sensul articolului 288 TFUE, care nu este obligatorie și nu stabilește nicio obligație imperativă. Dovada în acest sens ar fi prezentarea formală a acestei recomandări întemeiate pe articolul 292 TFUE, precum și redactarea acesteia în termeni facultativi și condiționali. Comisia a adăugat că niciunul dintre argumentele invocate de Regatul Belgiei în cererea introductivă nu este susceptibil să invalideze această calificare a recomandării în litigiu ca act nesupus căilor de atac.

12 Regatul Belgiei a considerat că acțiunea este admisibilă. În esență, acesta a subliniat, întemeindu-se printre altele pe Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR” (22/70, EU:C:1971:32), și pe Hotărârea din 13 decembrie 1989, Grimaldi (C-322/88, EU:C:1989:646), precum și pe principiul protecției jurisdicționale efective, că recomandarea în litigiu trebuie să poată face obiectul unui control jurisdicțional. În primul rând, acesta a afirmat că recomandarea menționată produce „efecte juridice negative”, având în vedere că, după cum rezultă din primul, din al treilea și din al patrulea motiv invocate în cererea sa introductivă, aceasta încalcă principii fundamentale de drept al Uniunii, și anume principiul competenței de atribuire și obligația de cooperare loială între instituțiile Uniunii, precum și între acestea și statele membre. În al doilea rând, în cadrul celui de al doilea și al celui de al cincilea motiv invocate în susținerea acțiunii sale, Regatul Belgiei a arătat că recomandarea în litigiu își are originea în intenția de a armoniza aplicarea dispozițiilor articolelor 49 și 56 TFUE în domeniul jocurilor de noroc și constituie în realitate o directivă ascunsă, aspect care ar trebui să fie verificat de instanțele Uniunii. Acesta a adăugat că recomandarea în litigiu produce efecte juridice indirecte din moment ce, pe de o parte, statele membre au, în temeiul obligației lor de cooperare loială, o obligație de mijloace de a o respecta, iar, pe de altă parte, instanțele naționale vor trebui să ia în considerare această recomandare.

- 13 Prin acte depuse la grefa Tribunalului la 12 și, respectiv, la 16 ianuarie 2015, Republica Elenă și Republica Portugheză au formulat cereri de intervenție în această procedură în susținerea concluziilor Regatului Belgiei.
- 14 Prin ordonanța atacată, adoptată în temeiul articolului 130 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, acesta din urmă a admis excepția de inadmisibilitate fără a intra în dezbateră fondului. Tribunalul a hotărât, astfel, că recomandarea în litigiu nu produce și nici nu este destinată să producă efecte juridice obligatorii, așa încât aceasta nu poate fi calificată drept un „act atacabil” în sensul articolului 263 TFUE. În consecință, a respins acțiunea ca inadmisibilă și a decis că, prin urmare, nu mai era necesar să se pronunțe asupra cererilor de intervenție.

Concluziile părților

- 15 Prin recursul formulat, Regatul Belgiei solicită Curții:
- anularea în întregime a ordonanței atacate;
 - declararea acțiunii în anulare ca admisibilă;
 - judecarea cauzei pe fond;
 - declararea cererilor de intervenție ale Republicii Elene și Republicii Portugheze ca admisibile și
 - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.
- 16 Comisia solicită Curții:
- respingerea recursului și
 - obligarea Regatului Belgiei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

- 17 În susținerea recursului său, Regatul Belgiei invocă trei motive.

Cu privire la primul și la al doilea motiv

Argumentația părților

- 18 În cadrul primului motiv, Regatul Belgiei arată că adoptarea oricărui act juridic, în sensul articolului 288 TFUE, este suficientă în sine pentru a produce efecte juridice care pot să justifice un control de legalitate în temeiul articolului 263 TFUE. Excluderea recomandărilor din domeniul de aplicare al acestui control ar trebui să facă obiectul unei interpretări stricte. În consecință, contrar a ceea ce a statuat Tribunalul în ordonanța atacată, ar trebui să fie posibil să se supună instanței Uniunii verificarea respectării de către instituția care a adoptat recomandarea în litigiu a principiilor atribuirii competențelor, cooperării loiale și echilibrului instituțional, care prezintă o importanță fundamentală în cadrul repartizării competențelor între Uniune și statele membre, precum și între instituțiile Uniunii. Chiar și în prezența unei veritabile recomandări, Tribunalul ar fi, astfel, competent să verifice dacă principiile menționate nu au fost încălcate cu ocazia adoptării acestei recomandări, fără ca acest lucru să impună un control complet al conținutului material al recomandării.

- 19 În această privință, Regatul Belgiei susține că articolul 292 TFUE, în lumina căruia a fost adoptată recomandarea în litigiu, nu constituie un temei juridic material, ci doar un temei juridic procedural care conferă nu doar Comisiei, ci și Consiliului competența de a adopta recomandări. Respectarea principiului echilibrului instituțional ar implica, în consecință, faptul ca instanța Uniunii să poată verifica dacă Comisia dispunea în speță de un temei juridic material pentru adoptarea recomandării în litigiu.
- 20 Regatul Belgiei arată de asemenea că din Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR” (22/70, EU:C:1971:32), rezultă că instanța Uniunii trebuie să poată verifica, încă din stadiul aprecierii admisibilității acțiunii în anulare, dacă actul atacat este susceptibil să producă efecte juridice în ceea ce privește prerogativele celorlalte instituții ale Uniunii și ale statelor membre, fără a fi nevoie să se pronunțe pe fond cu privire la validitatea actului respectiv.
- 21 În cadrul celui de al doilea motiv, Regatul Belgiei susține că ordonanța atacată, în special punctele 53-55 din aceasta, conduce la o inegalitate procedurală, în măsura în care nu i-ar fi permis să supună controlului instanței Uniunii respectarea de către Comisie a principiului cooperării loiale, în condițiile în care această instituție ar avea, în ceea ce o privește, posibilitatea de a supune controlului jurisdicțional conformitatea cu acest principiu a actelor juridice, chiar și în cazul în care acestea ar fi lipsite de efecte obligatorii.
- 22 Regatul Belgiei susține de asemenea că concluzia dedusă de Tribunal la punctul 52 din ordonanța atacată nu este conciliabilă cu învățămintele care decurg din Hotărârea din 23 aprilie 1986, Les Verts/Parlamentul (294/83, EU:C:1986:166), și din Hotărârea din 22 mai 1990, Parlamentul/Consiliul (C-70/88, EU:C:1990:217), potrivit cărora o acțiune în anulare trebuie declarată admisibilă, chiar și în lipsa unei dispoziții în acest sens în tratate, în cazul în care tinde să determine controlarea respectării de către o instituție a Uniunii a principiilor fundamentale din ordinea juridică a acesteia.
- 23 Regatul Belgiei subliniază totodată că, în Hotărârea din 6 octombrie 2015, Consiliul/Comisia (C-73/14, EU:C:2015:663), Curtea nu a pus la îndoială admisibilitatea acțiunii în anulare, în condițiile în care obiectul acelei acțiuni privea poziția Uniunii în cadrul unei proceduri de aviz consultativ lipsite de efect obligatoriu.
- 24 Comisia propune respingerea acestor motive.

Aprecierea Curții

- 25 În primul rând, în măsura în care primele două motive, care trebuie examinate împreună, sunt întemeiate pe o eroare de drept săvârșită de Tribunal prin faptul că a considerat că recomandarea în litigiu nu produce efecte juridice susceptibile de a justifica un control de legalitate în temeiul articolului 263 TFUE, trebuie amintit că, potrivit primului paragraf al acestui articol, Curtea controlează legalitatea, printre altele, a actelor Consiliului, ale Comisiei și ale BCE, „altele decât recomandările”.
- 26 Instituind recomandările ca o categorie specifică de acte ale Uniunii și prevăzând expres că acestea „nu sunt obligatorii”, articolul 288 TFUE a intenționat să investească instituțiile abilitate să le adopte cu o competență de stimulare și de persuasiune, distinctă de competența de a adopta acte cu forță obligatorie.
- 27 În acest context, Tribunalul, întemeindu-se pe o jurisprudență constantă a Curții, a statuat în mod întemeiat, la punctul 17 din ordonanța atacată, că „nu intră în sfera controlului jurisdicțional prevăzut la articolul 263 TFUE actele care nu produc efecte juridice obligatorii, precum [...] simplele recomandări”.

- 28 Contrar celor susținute de Regatul Belgiei, nu este suficient, aşadar, ca o instituție să adopte o recomandare cu o pretinsă încălcare a anumitor principii sau norme procedurale pentru ca această recomandare să poată fi atacată cu o acțiune în anulare, în condițiile în care nu produce efecte juridice obligatorii.
- 29 Cu toate acestea, cu titlu excepțional, imposibilitatea de a introduce o acțiune în anulare împotriva unei recomandări nu subzistă atunci când actul atacat, prin conținutul său, nu constituie o veritabilă recomandare.
- 30 În această privință, cu ocazia analizei conținutului actului atacat, care vizează să se determine dacă acesta produce efecte juridice obligatorii, trebuie să se țină seama de faptul că, astfel cum s-a amintit la punctul 25 din prezenta hotărâre, recomandările sunt, în conformitate cu articolul 263 TFUE, excluse din domeniul de aplicare al acestei dispoziții și că, potrivit articolului 288 al cincilea paragraf TFUE, ele nu au forță obligatorie.
- 31 Acestea fiind precizate, trebuie amintit că sunt considerate „acte atacabile” în sensul articolului 263 TFUE orice dispoziții adoptate de instituții, indiferent de forma acestora, care urmăresc să producă efecte juridice obligatorii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR”, 22/70, EU:C:1971:32, punctele 39 și 42, precum și Hotărârea din 25 octombrie 2017, România/Comisia, C-599/15 P, EU:C:2017:801, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 32 Pentru a stabili dacă actul atacat produce efecte juridice obligatorii, este necesar să se examineze substanța acestui act și să se evalueze efectele menționate în lumina unor criterii obiective, cum este conținutul aceluiași act, ținându-se seama, dacă este cazul, de contextul adoptării sale, precum și de competențele instituției care este autoarea acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 februarie 2014, Ungaria/Comisia, C-31/13 P, EU:C:2014:70, punctul 55 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 25 octombrie 2017, Slovacia/Comisia, C-593/15 P și C-594/15 P, EU:C:2017:800, punctul 47).
- 33 În speță, la punctul 18 din ordonanța atacată, pentru a stabili dacă recomandarea în litigiu era susceptibilă să producă asemenea efecte și, aşadar, să facă obiectul unei acțiuni în anulare în temeiul articolului 263 TFUE, Tribunalul a examinat modul de redactare a acesteia și contextul în care se înscrie, conținutul său, precum și intenția autorului acesteia.
- 34 Mai precis, Tribunalul a considerat, *primo*, la punctul 21 din ordonanța atacată, că „recomandarea în litigiu este formulată în esență în termeni facultativi”, după cum reiese din analiza pe care a efectuat-o la punctele 22 și 23 din ordonanța atacată. În această privință, Tribunalul a indicat, la punctele 26 și 27 din ordonanța menționată, că anumite versiuni lingvistice ale recomandării respective, deși conțin parțial termeni mai imperativi, sunt redactate totuși într-un mod esențialmente neobligatoriu.
- 35 *Secundo*, Tribunalul a arătat, la punctul 29 din această ordonanță, „că din textul recomandării în litigiu rezultă de asemenea că acest act nu este în niciun fel destinat să producă efecte juridice obligatorii, iar Comisia nu a avut deloc intenția să îi confere astfel de efecte”. În special, se amintește, la punctul 31 din ordonanța atacată, că „la alineatul 2 al recomandării în litigiu se precizează în mod explicit că aceasta nu aduce atingere dreptului statelor membre de a reglementa serviciile de jocuri de noroc”. Pe de altă parte, la punctul 32 din această ordonanță se subliniază că în recomandarea în litigiu nu se regăsește nicio indicație explicită potrivit căreia statele membre ar fi obligate să adopte și să aplice principiile pe care le enunță.
- 36 *Tertio*, Tribunalul a constatat, la punctul 36 din ordonanța menționată, în ceea ce privește contextul în care se înscrie recomandarea în litigiu, „fără ca acest lucru să fie contestat de Regatul Belgiei”, că rezultă dintr-un extras din Comunicarea COM(2012) 596 final a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor din 23 octombrie

2012, intitulată „Către un cadru european global pentru jocurile de noroc online”, că, „[i]n ansamblu, nu [se consideră] că este oportun în această fază să [se propună] o legislație a [Uniunii] specifică domeniului jocurilor de noroc online”.

- 37 Prin urmare, la finalul unei analize adecvate a modului de redactare, a conținutului și a finalității recomandării în litigiu, precum și a contextului în care aceasta se înscrie, Tribunalul a putut în mod valabil să concluzioneze, la punctul 37 din ordonanța atacată, că recomandarea menționată „nu produce și nici nu este destinată să producă efecte juridice obligatorii, astfel încât nu poate fi calificată drept act atacabil în sensul articolului 263 TFUE”.
- 38 Analiza care precedă nu este repusă în discuție, *primo*, de argumentul Regatului Belgiei întemeiat pe faptul că, în Hotărârea din 6 octombrie 2015, Consiliul/Comisia (C-73/14, EU:C:2015:663), Curtea nu a pus la îndoială admisibilitatea acțiunii în anulare a Consiliului, în condițiile în care acea acțiune privea prezentarea unei poziții a Uniunii în cadrul unei proceduri de aviz consultativ lipsite de efect obligatoriu. Astfel, este suficient să se arate că acțiunea respectivă nu era îndreptată împotriva unei recomandări în sensul articolului 288 al cincilea paragraf TFUE, ci împotriva unei decizii a Comisiei care producea efecte juridice obligatorii, în conformitate cu articolul 288 al patrulea paragraf TFUE. În rest, a argumenta că acea decizie a fost luată în cadrul participării la o asemenea procedură echivalează, așa cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, cu a confunda în mod eronat natura efectelor deciziei menționate și natura procedurii de aviz consultativ în cauză.
- 39 *Secundo*, în măsura în care primul motiv este întemeiat pe o încălcare de către Tribunal a conținutului principiilor atribuirii competențelor, cooperării loiale, precum și echilibrului instituțional, trebuie să se arate că în acest mod Regatul Belgiei reproșează Tribunalului faptul că nu a dedus caracterul atacabil al recomandării în litigiu din presupusa încălcare de către Comisie a principiilor menționate. Or, după cum s-a subliniat la punctul 28 din prezenta hotărâre, un astfel de raționament nu poate fi reținut.
- 40 În plus, în măsura în care al doilea motiv este întemeiat pe nerespectarea de către Tribunal a presupusei reciprocități a principiului cooperării loiale, trebuie arătat, pe de o parte, că, după cum a subliniat în esență Tribunalul la punctul 55 din ordonanța atacată, acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor și acțiunea în anulare constituie căi legale de atac care au obiecte diferite și care corespund unor condiții de admisibilitate diferite și, pe de altă parte, că principiul cooperării loiale nu poate avea ca efect înlăturarea condițiilor de admisibilitate prevăzute expres la articolul 263 TFUE.
- 41 *Tertio*, argumentul Regatului Belgiei întemeiat pe faptul că, în Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR” (22/70, EU:C:1971:32), pentru a se pronunța cu privire la admisibilitatea acțiunii în anulare, Curtea a examinat dacă actul Consiliului în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre putea avea efecte juridice cu privire la prerogativele celorlalte instituții ale Uniunii și ale statelor membre nu este de natură să infirme considerația care figurează la punctul 37 din prezenta hotărâre.
- 42 Astfel, este suficient să se arate în această privință că actul menționat era o deliberare a Consiliului consemnată într-un proces-verbal, în legătură cu care Curtea, pentru a-i aprecia caracterul atacabil, a verificat dacă era destinat să producă efecte juridice obligatorii. În schimb, prezenta cauză privește o recomandare, care este exclusă în mod expres, potrivit articolului 263 primul paragraf TFUE, din domeniul de aplicare al controlului de legalitate prevăzut la acest articol 263, după cum Curtea a amintit de altfel la punctele 38 și 39 din Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR” (22/70, EU:C:1971:32), în contextul articolului 173 CEE (devenit articolul 173 CE, la rândul său devenit articolul 230 CE). Pe de altă parte, așa cum reiese din cuprinsul punctelor 33-37 din prezenta hotărâre, Tribunalul a examinat dacă recomandarea în litigiu era destinată să producă efecte juridice obligatorii și a statuat în mod întemeiat că această situație nu se regăsea în speță.

- 43 În al doilea rând, în măsura în care primele două motive sunt întemeiate pe o încălcare a articolului 263 TFUE întrucât Tribunalul a exclus prin ordonanța atacată faptul că recomandarea în litigiu poate face obiectul unui control de legalitate în temeiul articolului respectiv, ceea ce ar fi contrar cerințelor care decurg din Hotărârea din 23 aprilie 1986, *Les Verts/Parlamentul* (294/83, EU:C:1986:166), și din Hotărârea din 22 mai 1990, *Parlamentul/Consiliul* (C-70/88, EU:C:1990:217), trebuie subliniat că, spre deosebire de cauzele în care s-au pronunțat aceste două hotărâri, prezenta cauză se caracterizează nu prin lipsa din tratate a unei dispoziții care prevede dreptul de a introduce o acțiune în anulare precum cea în discuție în speță, ci prin existența unei dispoziții exprese, și anume articolul 263 primul paragraf TFUE, care exclude recomandările din domeniul de aplicare al acțiunii în anulare, având în vedere că aceste acte nu produc efecte juridice obligatorii, aspect pe care Tribunalul l-a constatat în mod întemeiat în speță.
- 44 Pe de altă parte, deși articolul 263 TFUE exclude controlul Curții în ceea ce privește actele care au natura unei recomandări, articolul 267 TFUE îi atribuie competența de a se pronunța cu titlu preliminar asupra validității și a interpretării actelor adoptate de instituțiile Uniunii, fără nicio excepție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 1989, *Grimaldi*, C-322/88, EU:C:1989:646, punctul 8, precum și Hotărârea din 13 iunie 2017, *Florescu și alții*, C-258/14, EU:C:2017:448, punctul 30).
- 45 Rezultă că primul și al doilea motiv trebuie respinse în întregime.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

- 46 Prin intermediul celui de al treilea motiv, Regatul Belgiei susține că, după ce a constatat că recomandarea în litigiu este redactată în termeni imperativi în versiunile în limbile germană și neerlandeză, Tribunalul ar fi trebuit să recunoască faptul că această recomandare urmărește să producă efecte juridice obligatorii cel puțin în ceea ce îl privește.
- 47 Potrivit Comisiei, acest motiv trebuie să fie respins, în măsura în care, întemeindu-se pe o critică textuală ce are ca obiect doar anumite versiuni lingvistice, motivul menționat încalcă principiul interpretării uniforme a dispozițiilor dreptului Uniunii.

Aprecierea Curții

- 48 După cum rezultă din articolul 1 din Regulamentul nr. 1, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 517/2013, toate limbile oficiale ale Uniunii pe care această dispoziție le enumeră constituie limbile autentice ale actelor în care sunt redactate.
- 49 Rezultă că tuturor versiunilor lingvistice ale unui act al Uniunii trebuie, de principiu, să le fie recunoscută aceeași valoare. Pentru a menține unitatea de interpretare a dreptului Uniunii, trebuie, așadar, în caz de divergențe între aceste versiuni, să se interpreteze dispoziția în cauză în funcție de economia generală și de finalitatea reglementării din care face parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 1998, *EMU Tabac și alții*, C-296/95, EU:C:1998:152, punctul 36, și Hotărârea din 20 noiembrie 2003, *Kyocera*, C-152/01, EU:C:2003:623, punctele 32 și 33, precum și jurisprudența citată).
- 50 Prin urmare, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unui act nu poate să fie singurul temei pentru interpretarea acestui act și nici nu se poate atribui respectivei formulări, în această privință, un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. O asemenea abordare ar fi, astfel, incompatibilă cu cerința de aplicare uniformă a dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens

Hotărârea din 22 octombrie 2009, Zurita García și Choque Cabrera, C-261/08 și C-348/08, EU:C:2009:648, punctul 55 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 9 martie 2017, GE Healthcare, C-173/15, EU:C:2017:195, punctul 65 și jurisprudența citată).

- 51 În speță, după cum reiese din cuprinsul punctului 34 din prezenta hotărâre, Tribunalul a efectuat în ordonanța atacată o examinare comparativă a diferitor versiuni lingvistice ale recomandării în litigiu și a concluzionat că aceasta este redactată în esență în termeni facultativi.
- 52 În plus, așa cum reiese din cuprinsul punctului 37 din prezenta hotărâre, la finalul unei analize adecvate a modului de redactare și a conținutului recomandării în litigiu, precum și a contextului în care aceasta se înscrie, Tribunalul a putut în mod valabil să decidă, la punctul 37 din ordonanța atacată, că recomandarea menționată „nu produce și nici nu este destinată să producă efecte juridice obligatorii, astfel încât nu poate fi calificată drept act atacabil în sensul articolului 263 TFUE”.
- 53 Prin urmare, al treilea motiv nu poate fi admis.
- 54 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, recursul trebuie respins în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 55 Articolul 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții prevede că, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Belgiei la plata cheltuielilor de judecată, iar acesta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Regatul Belgiei la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături